

हिमाचलप्रदेशस्य जनजातीये जनपदे लाहौल-स्पीतौ पर्यटकानां बहुलता

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मनाभः शिमला। हिमाचलप्रदेशस्य जनजातीये जनपदे लाहौल-स्पीतौ पर्यटकानां बहुलता वर्धमाना अस्ति। सप्ताहान्ते अत्र महती संख्या पर्यटकानाम् आगता अस्ति। पर्यटकाः रमणीयानाम् उपत्यकानां सौन्दर्यं परमानन्देन अनुभवन्ति। कुल्लू-मनाली तथा लाहौलक्षेत्रे पर्यटकानां महान् समागमः दृश्यते। प्राकृतिकदृश्यानां दर्शनार्थं बहवः पर्यटकाः जलोड़ी-दर्रा, सोझा, रघुपुरगढ़,

कोकसर, तोष, पुलगा, बरशैणी, करसोगः, तथा रोहताङ्ग-दर्रा इत्यादीनि स्थानानि गच्छन्ति। गुरुवासरे पर्यटकवाहनानां संख्यावृद्ध्या बजारक्षेत्रे राजमार्गः ३०५, भुंतर-मणिकर्ण मार्गः, मनाली नगरम्, तथा लाहौलस्य कोकसर-ग्राण्फू-इत्येतयोः मध्ये वाहनानि शनैः शनैः सञ्चरन्ति स्म। अनेकेषु स्थलेषु दीर्घः यातायात-सम्मर्दः अपि दृष्टः। पर्यटकानां सम्मर्देन पर्यटनव्यवसायिनां मुखेषु हर्षः प्रकटितः। क्रिसमस तथा नववर्षोत्सवस्य अवसरस्य काले अस्मिन् वर्षे जनपदे अभूतपूर्वपर्यटकसंख्याया आगमनस्य आशा वर्तते। मणिकर्णे गतसप्ताहे यत्र २५० वाहनानि आगच्छन्ति स्म, तत्र इदानीं ५०० अधिकानि वाहनानि आगच्छन्ति। पर्यटनव्यवसायिनः गौतमठाकुरः, राजेन्द्रप्रकाशः, ललितकुमारः अवदन् यत् दिल्लीनगरे वायुगुणवतासूचकाङ्कस्य (AQI) वृद्ध्या अपि बहवः पर्यटकाः कुल्लू-मनालीक्षेत्रम् आगच्छन्ति।

Shimla News- ग्रामीणविकासमन्त्री अनिरुद्धसिंहः शिमलायां

कुसुम्पटी इत्यत्र राज्यस्य प्रथमस्य आधारसेवाकेन्द्रस्य उद्घाटनं कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशसर्वकारस्य ग्रामीणविकासः एवं पंचायतीराजमन्त्री अनिरुद्धसिंहः शुक्रवासरे एसडीएपरिसरे कुसुम्पटी इत्यत्र राज्यस्य प्रथमस्य आधारसेवाकेन्द्रस्य उद्घाटनं कृतवान्। अस्मिन् अवसरे सः अवदत् यत् पासपोर्टसेवाकेन्द्रस्य आदर्शरूपेण इदम् आधारसेवाकेन्द्रम् आधारसम्बद्धाः सर्वाः सेवाः जनसामान्यं प्रति प्रदास्यति। सः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशे त्रीणि आधारसेवाकेन्द्राणि, शिमला, मण्डी, काङ्गडा च एकैकम् आधारसेवाकेन्द्राणि अनुमोदितानि सन्ति। एतत् हिमाचलस्य प्रथमं आधारसेवाकेन्द्रम् अस्ति। सः अवदत् यत् पूर्वम् आधारसम्बद्धानां बहूनां सेवानां कृते चण्डीगढस्य यात्रायाः आवश्यकता आसीत्, परन्तु अधुना एतत् आधारसेवाकेन्द्रं सर्वाः सेवाः एकस्थाः छद्नी अधः प्रदास्यति। उल्लेखनीयं यत् भारतस्य अद्वितीय-परिचयप्राधिकरणस्य (UIDAI) मुख्यकार्यालयस्य नवीदिल्लीनगरस्य नामाङ्कन-अद्यतनविभागस्य

निरन्तरमार्गदर्शनेन समर्थनेन च एसडीए परिसरे, कुसुम्पटी, शिमलास्थे एतत् आधारसेवाकेन्द्रं भारतस्य अद्वितीयपरिचयप्राधिकरणस्य (UIDAI) क्षेत्रीयकार्यालयेन, चण्डीगढेन सफलतया संचालितं भविष्यति। इदं नवीनं आधारसेवाकेन्द्रं विश्रान्तिदायकवातावरणे आधारसम्बद्धानां सर्वेषां आवश्यकतानां कृते "एकस्थानीयं गन्तव्यं" भविष्यति। केन्द्रं पूर्णतया चक्रचालकैः सुलभं भवति, वरिष्ठनागरिकाणां विशेषरूपेण असमर्थानां नागरिकानां च सहायार्थं विशेषसुविधाः सन्ति। सप्ताहे सप्तदिनानि (सप्ताहस्य समाप्तिदिनानि च) प्रातः ९:३० वादनतः सायं ५:३० वादनपर्यन्तं उद्घाटितं भविष्यति, केवलं सार्वजनिकावकाशदिनेषु च निवहितं भविष्यति। शिमलानगरस्य परिसरेषु च निवासिनः उपद्रव-रहित-पङ्क्ति-रहित-सेवायाः अनुभवाय ऑनलाइनरूपेण नियुक्तिम् आरक्षयितुं कर्तुं प्रोत्साहिताः सन्ति। समारोहस्य नेतृत्वं चण्डीगढस्य यूआईडीएआई क्षेत्रीयकार्यालयस्य निदेशक जगदीशकुमारः अकरोत्। सः व्याख्यातवान् यत् एष उपक्रमः देशे सर्वत्र विश्वसनीयाः, समावेशिनः, निवासीकेन्द्रिताः च आधारसेवाः प्रदातुं यूआईडीएआई इत्यस्य मूललक्ष्यस्य अनुरूपाः सन्ति। अस्मिन्नवसरे यूआईडीएआई-इत्यस्य प्रदेशपरियोजनाप्रबन्धकः विजयसिंहः, क्षेत्रीयप्रबन्धकः, उत्तरक्षेत्रं, रजनीश मेहता, संयुक्तनिदेशकः डिजिटलप्रौद्योगिकी, शासनविभागः, अनिल सेमवालः, आदयः अधिकारिणः चापि उपस्थिता अभवन्।

देहल्याः अनन्तरं बद्दीक्षेत्रस्य वायुगुणवता 'अतिदुर्बला', एक.व्यू.आइ.३४५ यावत् भवति, बालकानां वृद्धानां च कृते सङ्कटम्

राष्ट्रीयराजधान्यां दिल्लीनगरे निरन्तरं क्षीणतां गच्छन्त्याः वायुगुणवतायाः अनन्तरं हिमाचलप्रदेशस्य औद्योगिककेन्द्रस्य बड्डीनगरस्य वायुगुणवता अपि गम्भीरसङ्कटस्तरं प्राप्तवती अस्ति। गुरुवासरे सायं बद्दी इत्यस्य वायुगुणवतासूचकाङ्कः (AQI) ३४५ यावत् अभवत्, यः 'अतिदरिद्र' वर्गं पतति, सामान्यजनस्य, बालकानां, वृद्धानां, रोगिणां च कृते गम्भीरं स्वास्थ्यं सङ्कटं जनयति। विशेषज्ञानाम् अनुसारं २०० तः अधिकं एकं यू आई अत्यन्तं अस्वस्थं मन्यते, बद्दी-नगरे तु

विगतसप्ताहद्वयं यावत् एषः स्तरः नित्यं चिन्ताजनकः अस्ति। शुक्रवासरे अपराह्णे एक.व्यू.आइ. २८० आसीत्, परन्तु तदपि वायुगुणवता स्वास्थ्यय सङ्कटः एव अभवत्। केन्द्रीयप्रदूषणनियन्त्रणमण्डलस्य प्रदत्तानुसारं बद्दीनगरे प्रदूषणस्य मुख्यः स्रोतः सूक्ष्मकणपदार्थः (PM) २.५ आसीत्। अस्य एकाग्रता ४५५ यावत् अभवत्, पीएम १० स्तरः अपि ४८३ यावत् अभवत्। पीएम २.५ स्तरः प्रातः ८ वादनस्य समीपे सर्वोच्चस्थाने आसीत्, तथा च दिवसस्य प्रगतेः किञ्चित् न्यूनता अभवत्, परन्तु अद्यापि सुरक्षितसीमायाः अपेक्षया कतिपयानि गुणानि अधिकाणि सन्ति पीएम २.५ २.५ माइक्रोमीटर व्यासात् न्यूनाः सूक्ष्मकणाः सन्ति ये प्रत्यक्षतया फुफ्फुसान् रक्तप्रवाहं च प्राप्तुं शक्नुवन्ति।

प्रशासनिकसेवा-नियुक्तिषु सत्यनिष्ठायाः प्रामाणिकतायाः च उपरि अवधानं दातव्यम् - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुर्वायां हैदराबादे राज्य-लोक-सेवा आयोगस्य अध्यक्षणां द्वि-दिवसीय-राष्ट्रीय-सम्मेलनम् उद्घाटितवती। अवसरेऽस्मिन् राष्ट्रपतिः प्रतिपादितवती यत् भारतीय-प्राशासनिक-सेवाधिकारिणां प्रवेश प्रक्रियायां सत्य-निष्ठा-निष्पक्षतां च सर्वोच्च प्राथमिकता स्तरे सन्धारयितुं स्व वक्तव्यं प्रितपादितवती। राष्ट्रपतिना प्रोक्तं यत् राजनीतिक-आर्थिक-शक्त्या देशं अग्रे सतुं लोक-सेवकानां भूमिका महती आवश्यकी वर्तते। संघ लोकसेवा आयोगस्य अध्यक्षेण अजयकुमारेण प्रोक्तं यत् विधि-नियमानुसारेण प्रवेश-प्रणालिकां सुदृढं कर्तुं नालसर-विश्वविद्यालय - हैदराबाद-राज्य-लोक-सेवा-आयोगानां च सक्रिया भूमिका महत्वपूर्णा वर्तते।

HP Weather News शीत-ऋतुः निरन्तरं भविष्यति, अस्मात् दिवसात् वर्षा-हिमपातः च अपेक्षितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मनाभः। राज्ये पुनः ऋतुः परिवर्तमानः अस्ति। शुक्रवासरादारभ्य अधिकेषु ऊर्ध्वस्थानेषु वर्षा, हिमपातः च सम्भवति। गुरुवासरे आदिनं शीताः अभवन्। गुरुवासरे अधिकतमतापमानस्य ५ डिग्रीपर्यन्तं तापमानस्य न्यूनता अभवत्। शिमलायां, धर्मशालायां च दिवसं यावत् मेघयुक्ताः आसन्, सिरमौरः, ऊना, मण्डी च मण्डलेषु प्रातः सायं च नीहारस्य सघनता अभवत् उच्चतरेषु स्थलेषु लघुहिमपातेन शीतम् अधिकं जातम्। कुल्लू-लाहौल-स्पीति-क्षेत्रयोः पुनः शीततरङ्गः तीव्रः अभवत्। न्यूनतमतापमानस्य न्यूनतायाः कारणेन जनाः तीव्रशीतस्य सम्मुखीकरणं कुर्वन्ति। कृषकैः मालीभिः च वर्षायाः आशाः उत्पन्नाः। दीर्घकालं यावत् अनावृष्ट्या सस्यानि प्रभावितानि सन्ति। राज्यस्य अनेकेषु भागेषु जनाः कतिपयान् दिनानि यावत् वर्षायाः प्रतीक्षां कुर्वन्ति। समतलेषु, अधोप्रदेशेषु च नीहारस्य कारणेन शाकस्फण्डुसस्यानि दहन्ते। ऋतुविज्ञानकेन्द्रस्य अनुसारं शिमला, पश्चिमस्य विक्षोभस्य सक्रियीकरणस्य कारणात् राज्यस्य अधिकेषु ऊर्ध्वभागेषु २०, २१ दिसम्बर दिनाङ्के वर्षा, हिमपातः च इति पूर्वानुमानं भवति। मध्य-उच्चोच्च-क्षेत्रेषु हिमपातस्य सम्भावना अस्ति, यदा तु निम्न-उच्चतायां लघुतः मध्यमपर्यन्तं वर्षा अपेक्षिता अस्ति गुरुवासरे रोहताङ्ग, कुन्जुम दर्रा, शिन्कुला दर्रा, बारालाचा दर्रा इत्यादिषु उच्चशिखरेषु लघुः हिमपातः अभवत्। राज्ये २४ स्थानेषु न्यूनतमं तापमानं १० डिग्री सेल्सियसतः न्यूनं जातम्। बिलासपुरं, सिरमौरः, मण्डी जनपदे सघननीहारः सामान्यजीवनं बाधितवान्।

हिमाचलसर्वकारस्य संकल्पः- "दिव्याङ्ग- आश्रययोजना" दिव्याङ्गजनानां जीवने उज्ज्वलतां जनयति

हिमसंस्कृतवार्ताः-

सुखविन्दरसिंहसुकुलोः
संवेदनशीलनेतृत्वेन

ऊना। मुख्यमन्त्रिणः

प्रगतिशील-
हिमाचलप्रदेशसर्वकारः

दिव्याङ्गजनानां सशक्तिकरणाय पूर्णतया प्रतिबद्धः
अस्ति। सामाजिकन्यायसशक्तिकरणविभागेन

कार्यान्वितानां विविधकल्याणकारीयोजनानां
माध्यमेन विकलाङ्गानाम् कृते आर्थिकसुरक्षा,

गरिमापूर्णजीवनं, आत्मनिर्भरता च प्रदत्ता भवति, येन
ते समावेशीशिक्षायाः, कौशलविकासस्य,

सामाजिकसमायोजनस्य च माध्यमेन
मुख्यधारासमाजस्य प्रभावीरूपेण एकीकरणं कर्तुं

समर्थाः भवन्ति। राज्यसर्वकारस्य एते प्रयत्नाः
मुख्यमन्त्रिणः जनसौहार्दं समावेशी च दृष्टिकोणे

प्रतिबिम्बयन्ति। मुख्यमन्त्री स्पष्टतया मन्यते यत्
विकलाङ्गानाम् आदरपूर्वकं, समानावकाशान्,

सुरक्षितं भविष्यं च प्रदातुं लक्ष्यं न भवति; अपि तु
तेभ्यः सम्मानं, समानावकाशान्, सुरक्षितं भविष्यं च

प्रदातुं सर्वकारस्य सर्वोच्चप्राथमिकता अस्ति।

**दिव्याङ्ग-आश्रयवृत्ति-
योजनातः आर्थिकसमर्थनम्**

राज्यसर्वकारस्य दिव्याङ्ग-आश्रयवृत्तियोजना
विकलाङ्गानाम् आर्थिकसहायतायाः सशक्तं साधनं

जातम् अस्ति। योजनायाः अन्तर्गतं ४० तः ६९
प्रतिशतं विकलाङ्गपुरुषाणां कृते मासिकं १,१५०

रुय्यकाणां पेन्शनं प्रदत्तं भवति तथा महिलानां कृते
१,५०० प्रदास्यन्ते। ७० प्रतिशतं वा अधिकं

विकलाङ्गाः पुरुषाः महिलाः च ₹१,७००
मासिकसहायतां प्राप्नुवन्ति। अस्याः योजनायाः

अन्तर्गतं मानसिकरूपेण अक्षमाः अपि लाभं प्राप्नुं
शक्नुवन्ति। योजना ४० प्रतिशतं वा अधिकं वा

विकलाङ्गतां प्राप्तानां योग्यानां व्यक्तानां कृते
उपलभ्यते।

योजनायाः कृते आवश्यकानि प्रपत्राणि-

दिव्याङ्ग- आश्रय- योजनायाः लाभं प्राप्तुं
हिमाचलीप्रमाणपत्रम्, आधारपत्रं, पासपोर्ट-आकारस्य

छायाचित्रम्, आयुः प्रमाणपत्रं, विकलाङ्गताप्रमाणपत्रं,
परिवारस्य प्रतिलिपिः, राशनकार्डः,

वित्तकोषसंख्यायाः प्रतिलिपिः च आवश्यकी भवति।
योजनायाः आवेदनपत्रं जिला कल्याणपदाधिकारिणः

अथवा तहसील- कल्याणधिकारी कार्यालयात्
कस्मिन् अपि कार्यदिने प्रातः १०:०० वादनतः सायं

५:०० वादनपर्यन्तं प्राप्तुं शक्यते।

**कल्याणकारी योजनानां लाभं समये
पारदर्शकरूपेण च प्रदातुं प्रतिबद्धं प्रशासनम्**

ऊनाजनपदस्य उपायुक्तः जितनलालः अकथयत्
यत् मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुकुलोः

मार्गदर्शिकानुसारं जिलाप्रशासनं सुनिश्चितं करोति यत्
सर्वासं कल्याणकारीयोजनानां लाभः दिव्याङ्गजनेभ्यः

पारदर्शितया समयेन च प्राप्नुयात्। राज्यसर्वकारस्य
कल्याणकारीयोजनाः दिव्याङ्गजनानाम् जीवने

सकारात्मकपरिवर्तनानि आनयन्ति, तेभ्यः
स्वाभिमानेन समाजस्य मुख्यधारायां अग्रे गन्तुम्

अवसरं प्रदास्यन्ति।

Himachal Snowfall पर्यटकाः हिमपातस्य प्रतीक्षां कुर्वन्ति, तथापि अल्पः हिमपातः, पर्यटकाः खिन्नाः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुल्लूः। गुरुवासरे पर्यटननगर्या
मनाल्या सहितं लाहौल- उपत्यका आदिने मेघयुक्ता एव

आसीत्। गतदिनेषु उपत्यकायाः ऋतुः परिवर्तिता, परन्तु पूर्वं
उच्चशिखरेषु एव सीमितः हिमपातः अधुना नगण्यः अस्ति।

एतेन मनाली-लाहौल-क्षेत्रयोः हिमपातस्य उत्सुकतापूर्वकं
प्रतीक्षमाणाः स्थानीयजनाः पर्यटकाः च खिन्ना अभवन्।

गतसोमवासरे बारालाचा, शिन्कुलादर्रा, रोहताङ्ग इत्यत्र
अधिकेषु ऊर्ध्वतासु लघुहिमपातः अभवत्। रोहताङ्ग-

दर्रायाम् अपि हिमपातः अभवत्, परन्तु हिमपातः न्यूनतमः
आसीत्। उपत्यकायाः अधःभागे हिमपातस्य अभावेन

पर्यटन- उत्साहिनाम् अपि आशाः क्षीणाः अभवन्।
द्रोणिकायां जनाः आकाशं प्रेक्षन्ते, मनाली- लाहौल- द्रोणीः

कदा हिमकम्बलेन आच्छादिताः भविष्यन्ति इति
चिन्तयन्ति। फलतः बहिः राज्येभ्यः आगच्छतां वाहनानां

संख्या अपि वर्धयितुम् आरब्धा अस्ति। मनाली-रोहताङ्ग-
मार्गे यातायातस्य सम्पर्दः वर्तते।

सहस्राणि वाहनानि अपि अटलकन्दरां लङ्घयन्ति

बहिः राज्येभ्यः बहुसंख्याकाः पर्यटकाः आगच्छन्ति।
गुरुवासरे सहस्राधिकानि वाहनानि मनालीनगरम् आगतानि।

तदतिरिक्तं पर्यटकवाहकानां ४० बसयानानि अपि
आगतानि। अटलकन्दरातः मनालीं प्रति ३१८९ वाहनानि

प्रस्थितानि, अटलकन्दरातः लाहौलं प्रति ३,३०५ वाहनानि
प्रस्थितानि।

अस्य वर्षस्य संशयास्पदाः निराकरणीयाः पञ्चाङ्गेन संबद्धा विषयाः

डॉ रमेशपाण्डेयः ज्योतिषाचार्यः धर्माधिकारी
शंकराचार्य ज्योतिर्मठ संस्थापकः ज्ञानीगोलोकधामच

भारतीयपञ्चाङ्गपरम्परा केवलं कालगणनायाः साधनं
नास्ति, अपि तु धर्माचारजीवनस्य मूलाधारः अस्ति।

शास्त्रीयसिद्धान्तानां, खगोलीयगणनानां,
देशकालाचाराणां च समन्वयेन एव पर्वत्रतसंस्कारादीनां

निर्धारणं भवति। तथापि प्रतिवर्षं कतिचन विषयाः
एवमुपस्थिताः भवन्ति येषु

तिथिनक्षत्रयोगकरणदिभेदात्, मलमासभद्रादिकारणात्,
द्विद्वत्सु मतभेदः जनसामान्येषु च संशयः जायते।

विशेषेण उत्तराखण्डे अस्मिन् अपि वर्षे बहवः पञ्चाङ्गगताः
प्रश्नाः विचारणीयाः सन्ति, येषां समाधानं शास्त्रसम्मतया

व्यवहारिकदृष्ट्या च अपेक्षितम्। नवसंवत्सरस्य
घटस्थापनाया विषये विशेषः विचारः आवश्यकः।

चैत्रशुक्लप्रतिपदायाः सूर्योदयकालीननिर्धारणाधारेण
केचन नवसंवत्सरारम्भं एकस्मिन् दिने मन्यन्ते, अन्ये च

अन्यस्मिन् दिने। शास्त्रेषु सूर्योदयकालीनतिथेः
प्रधानता निर्दिष्टा अस्ति, किन्तु देशकालभेदात्

स्थानीयपञ्चाङ्गपरम्पराभेदाच्च व्यवहारतः वैचित्र्यं दृश्यते।
अतः घटस्थापनासम्बन्धे शुद्धतिथेः, सूर्योदयसमयस्य,

लोकाचारस्य च सम्यक् समन्वयः कर्तव्यः। तथैव
गङ्गादशहराविषयः मलमासस्थितौ विशेषविमर्शमर्हति।

शास्त्रतः गङ्गादशहरा ज्येष्ठशुक्लदशम्यां एव विधीयते,
किन्तु ज्येष्ठमासस्य मलमासयुक्तत्वे शुद्धज्येष्ठमासे

पर्वमाननपरम्परा अपि दृश्यते। अत्र मुख्यः प्रश्नः न
केवलं मतनिर्णयः, अपि तु शास्त्रप्रमाणानां,

तीर्थाचाराणां, जनश्रद्धायाश्च समन्वयः कथं साध्यते इति।
उत्तराखण्डराज्ये राहुकालनिर्धारणं अपि विशिष्टं स्वरूपं

धारयति। सामान्यतया राहुकालः वाराधारितः
स्वीक्रियते, किन्तु पर्वतीयप्रदेशेषु सूर्योदयकालभेदात्,

दिनचर्याभेदात्, स्थानीयाचाराच्च व्यवहारतः भिन्नरूपेण
उपयुज्यते। अयं विषयः शास्त्रीयएकरूपताया

क्षेत्रीयविशेषतायाश्च मध्ये समन्वयस्य उत्तमं उदाहरणं
प्रस्तौति।

होलाष्टककाले शुभकर्मणां निषेधविषये अपि देशभेदेन
भिन्नाः मान्यताः दृश्यन्ते। केषुचित् प्रदेशेषु

सम्पूर्णोऽष्टककालः निषिद्धः मन्यते, अन्यत्र तु केषाञ्चन
कर्मणामेव निषेधः स्वीक्रियते। शास्त्रेषु

ग्रहस्थित्याधारितः निषेधसिद्धान्तः स्पष्टः अस्ति, तथापि
व्यवहारतः संस्काराणां सामाजिकावश्यकतानां च

विचारः अपेक्षितः। रक्षाबन्धनस्य होलिकादहनस्य च
काले भद्राकालविषयः प्रतिवर्षं विवादस्य कारणं भवति।

शास्त्रेषु भद्रायां शुभकर्मणां निषेधः उक्तः अस्ति, किन्तु
भद्रायाः स्वर्गपातालमर्त्यलोकेषु वासभेदेन फलभेदः

अपि निरूपितः। एतादृशानां शास्त्रीयसूक्ष्मतत्त्वानां
सरलभाषया स्पष्टीकरणं व्यवहारिकनिष्कर्षप्राप्तये

अत्यावश्यकम्। शरदृत्यमहालयपक्षे श्राद्धकर्मसम्बद्धाः
विषयाः अपि विशेषमहत्त्वं वहन्ति। मघानक्षत्रं

पितृकार्येषु प्रशस्तं मन्यते, किन्तु त्रयोदशीतिथिसंयोगे
तर्पणवर्जनविषये मतभेदः जायते। अत्र

शास्त्रीयनिषेधस्य श्रद्धालूनां भावनानां च सम्यक् संतुलनं
परमावश्यकम्।

दीपावलीपर्वणि लक्ष्मीपूजनकालनिर्धारणं सर्वाधिकविवादितेषु विषयेषु
एकः अस्ति। अमावस्यायाः प्रधानता, प्रदोषकालस्य

महत्त्वं, स्थिरलग्नस्य निशीथकालस्य च विचारः
समन्वितरूपेण न कृतः चेत् सर्वमान्यनिर्णयः दुष्करः

भवति। शास्त्रेषु प्रदोषकालः लक्ष्मीपूजनाय विशेषतः
निर्दिष्टः, अतः पञ्चाङ्गभेदजनितसंशयस्य समाधानं

कर्तव्यम्। दीपावली केवलम् एकदिनीयं पर्व नास्ति, अपि तु
पञ्चदिवसीयं महोत्सवरूपं धारयति। धनत्रयोदश्याभ्य

भ्रातृद्वितीयापर्यन्तं प्रत्येकस्य दिवसस्य स्वकीयः
धार्मिकः महत्त्वविशेषः विहितकर्माणि च सन्ति।

तिथिक्षयवृद्ध्यादिविचारं लोकाचारं च दृष्ट्वा एतेषां
पञ्चदिनानां कर्मणां क्रमबद्धनिर्धारणम् अपि अस्मिन् वर्षे

विचारणीयम्। समग्रतया एते सर्वे पञ्चाङ्गगताः प्रश्नाः
एतत् सूचयन्ति यत् भारतीयपरम्परायां

शास्त्राचार्यव्यवहाराणां समन्वयः अनिवार्यः अस्ति।
गोष्ठ्याः प्रयोजनं न कस्यचित् एकस्य मतस्य

आरोपणम्, अपि तु शास्त्रप्रमाणां लोके जनहितकरान्,
सरलान्, धर्मसम्मतान् निष्कर्षान् प्रापयितुमेव। तदर्थम्

एषा गद्यात्मकप्रस्तुतिः विचारार्थं समर्थते, येन अस्य
वर्षस्य संशयास्पदानां पञ्चाङ्गगतविषयाणां विषये सार्थकं

दिशानिर्देशकं च विमर्शं सम्भवेत्।

स्वामी- विवेकानन्द- कनिष्ठमहाविद्यालयस्य “युवास्पन्दनम्- २०२५” स्नेहसम्मेलनस्य उल्लासपूर्णः समारोपः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जळगाव।के. सी. ई. संस्थया सञ्चालिते मू. जे. महाविद्यालयान्तर्गत स्थिते स्वामी- विवेकानन्द- कनिष्ठमहाविद्यालये द्विदिवसीय स्नेहसम्मेलनं “युवास्पन्दनम्- २०२५” महानुत्साहेन हर्षोल्लासेन च सम्पन्नम्। युवास्पन्दनस्य द्वितीयदिवसे विविधा मनोरञ्जनप्रधानाः सांस्कृतिकाः क्रीडात्मकाश्च स्पर्धाः आयोजिताः। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः रंगमञ्चपूजनेन अभवत्। अस्मिन् अवसरे प्रा. डॉ. केतन नारखेडे, उपप्राचार्यः आर. बी. ठाकरे, पर्यवेक्षिका प्रा. स्वाती बन्हाटे, समन्वयकः प्रा. उमेश पाटील, स्नेहसम्मेलनप्रमुखा प्रा. वर्षा पाटील, उपप्रमुखः प्रा. संदीप वानखेडे च उपस्थिताः आसन्। आदौ भारतीय- प्रादेशिक- पारम्परिक- वेशभूषा- प्रतियोगिता आयोजिताभवत्। अस्यां प्रतियोगितायां विद्यार्थिभिः भारतस्य विभिन्नराज्यानां प्रदेशानां च लोकपरम्पराः सुन्दरैः वेशैः प्रदर्शिताः। गुजरात, आन्ध्रप्रदेशः, तमिळनाडुः, उत्तराखण्डः, पश्चिमबङ्गालः, महाराष्ट्रः, पञ्जाबः, गोवा, कर्नाटकम्, ओडिशा इत्यादिराज्यानां लोकवेशभूषणानि परिधाय प्रतिभागिनः सम्मानिताः। अस्याः प्रतियोगितायाः परीक्षकौ तन्वी वडोदकरः तथा डॉ. पूजा पाण्डेय च आस्ताम्। गीतगायनकार्यक्रमे द्वात्रिंशत् विद्यार्थिनः सहभागं कृतवन्तः। गुंजन सोनवणे इत्यस्याः “ऐका दाजीबा” तथा रितेश सोनवणे इत्यस्य “शांताबाई” इति गीतयोः प्रस्तुत्या सर्वे श्रोतारः उत्साहेन तल्लीनाः अभवन्। केशव सोनी इत्यस्य “केसरिया” इति गीतं श्रोतृहृदयानि स्पृष्टवान्। वादन-प्रतियोगितायां स्वरूप शिन्दे इत्यस्य गिटारवादनं, ईशान्त साळी इत्यस्य बाँसुरीवादनं च प्रेक्षकान् मंत्रमुग्धान् अकरोत्। मंगेश वाघः अभय गजभिये च अस्याः प्रतियोगितायाः परीक्षकौ आस्ताम्। नृत्यप्रतियोगितायां एकल- युगल- समूह- नृत्यरूपेण पञ्चत्रिंशत् प्रतियोगिनः सहभागं कृतवन्तः। अक्षरा महाजन इत्यस्याः “घर मोरे परदेसीया” इति गीतनृत्येन सर्वेषां मनांसि जितानि। साक्षी मोरे इत्यस्याः “काली बिंदी” नृत्यं चित्ताकर्षकम् अभवत्। “पावरा” समूह-नृत्येन प्रेक्षकाः तालधारणं कृतवन्तः। नेहा अम्बरे इत्यस्याः “लल्लाटी भंडार” नृत्यं विशेषप्रशंसितम्। राकेश कोळी, अनुष्का परिहार च परीक्षकौ आस्ताम्। अस्मिन्

शैक्षणिकवर्षे “श्रेष्ठविद्यार्थिनी” इति सन्मानः एकादश-विज्ञानशाखायाः साक्षी दिगम्बर ढाके इत्यस्यै प्रदत्तः। “प्राचार्यस्य गौरवपट्टिका” (Principal Roll of Honour) विज्ञानशाखायां रोहित ब्राह्मणकरः, वाणिज्यशाखायां देवश्री परदेशी, कलाशाखायां वैष्णवी चौधरी, न्यूनकौशल्यविभागे राणी जाधव इत्येतेभ्यः प्रदत्ता। काव्यवाचन-प्रतियोगितायां प्रथमः क्रमाङ्कः ईशान्त साळी, द्वितीयः स्वरूप शिन्दे, तृतीयः झीनत शेख पिंजारी इत्येतेभ्यः प्राप्तः। उत्स्फूर्त- भाषण- प्रतियोगितायां इशिका रायसिंधानी प्रथमं, प्रणाली नारखेडे द्वितीयं, ईशान्त साळी तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। विविध-कला-छन्द-प्रतियोगितासु रङ्गली, चित्रांकन, रेखाचित्र, हस्तकला, मेहन्दी, इत्यादिषु विद्यार्थिनः उत्कृष्टं प्रदर्शनं कृतवन्तः। क्रीडास्पर्धासु क्रिकेटे छात्राणां “रॉयल चॅलेंजर्स”, छात्रिकाणां “गेम चॅलेंजर्स” दलं विजयी अभवत्। बैडमिन्तने, बुद्धिचाले (चेस) च छात्रछात्रिकाः विजेतारः घोषिताः। कार्यक्रमस्य समारोपः वार्षिक- पारितोषिक- वितरण-समारोहेन अभवत्। अस्य समारोहार्थं प्रमुखातिथिरूपेण के. सी. ई. संस्थायाः सहसचिवः अंड. प्रविणचन्द्र जंगले उपस्थितः आसीत्। अध्यक्षस्थानं शैक्षणिक- सांस्कृतिक- समन्वयकः शशिकान्त वडोदकरः अलङ्कृतवान्। उपप्राचार्यः आर. बी. ठाकरे इत्यनेन शैक्षणिकवर्षस्य विवरणं प्रस्तुतम्। स्नेहसम्मेलनप्रमुखा वर्षा पाटील इत्यया स्नेहसम्मेलनस्य समग्रावलोकनं कृतम्। अस्मिन् अवसरे महाविद्यालयस्य शैक्षणिकं मासिकं “युवास्पन्दनम्” मान्यवरैः अनावृत्तम्। “स्नेहसम्मेलनं समाप्तम्। प्रकटीकरणाय उत्तमं व्यासपीठम्” इति प्रविणचन्द्र जंगले इत्यनेन प्रतिपादितम्। “सृजनात्मक-अभिव्यक्त्या एव शैक्षणिकजीवनस्य सम्यक् घटनं भवति” इति अध्यक्षीयभाषणे शशिकान्त वडोदकरः अवदत्। पारितोषिक- वितरणकार्यक्रमस्य सूत्रसञ्चालनं कृतज्ञताप्रदर्शनं च प्रा. दीपक चौधरी इत्यनेन कृतम्। समारोपकाले द्वादशवर्गस्य विद्यार्थिनी समीक्षा माकोडे इत्यया “वन्दे मातरम्” राष्ट्रगीतं सुमधुरं गायितम्। स्नेहसम्मेलनस्य सफलतायै महाविद्यालयस्य सर्वाः समितयः तथा प्राध्यापकवृन्दः विशेषपरिश्रमं कृतवन्तः।

देहरादूने २० दिसम्बर २०२५ तमे दिनाङ्के वार्षिकः ज्योतिषविचारविमर्श सम्मेलनं विद्वत्संगोष्ठी च आयोज्यते

हिमसंस्कृतवार्ता:- देहरादूनम्। सनातनधर्मस्य, शास्त्रीयज्योतिषस्य तथा भारतीयवैदिकपरम्पराणां संरक्षणसंवर्धनार्थं उत्तराखण्ड विद्वत् सभा पंजीकृता या संस्थया महत्त्वपूर्णप्रयत्नः क्रियते। अस्याः एव परम्परायाः अन्तर्गतम् श्वः २० दिसम्बर २०२५ शनिवासरे देहरादूने वार्षिकं ज्योतिषीयं विचारविमर्श सम्मेलनं विद्वत्संगोष्ठी च आयोजिते भविष्यति। अयं गरिमामयः कार्यक्रमः प्रातः दशवादानात् अपराह्णे द्विवादनपर्यन्तं साई गेस्ट हाउस नामके स्थले ट्रांसपोर्ट नगर मार्गे शिमला बाईपास समीपे सेवला कलां क्षेत्रे देहरादूने सम्पन्नः भविष्यति। अस्याः शास्त्रसम्पत्त्याः ज्योतिषीयायाः संगोष्ठ्याः मुख्यमूडेश्यं सनातनधर्मसम्बद्धानां व्रतपर्वणां तथा उत्सवानां तिथिषु समाजे विद्यमानस्य भ्रमस्य निराकरणं कर्तुं तथा विद्वज्जनानां सामूहिकैः प्रामाणिकैः च निर्णयैः समाजाय एकरूपं स्पष्टं शास्त्रसम्मतं मार्गदर्शनं प्रदातुम् अस्ति। अस्मिन् सम्मेलने नवसंवत्सरस्य घटस्थापनस्य च तिथिनिर्णयः कर्तव्यः भविष्यति, यस्मिन् १९ मार्च अथवा २० मार्च इत्येतयोः संदर्भे शास्त्रीयः विमर्शः क्रियते। तदेव गङ्गादशहरा पर्वणि मलमासस्य स्थितौ शुद्धज्येष्ठमासस्य मान्यता तथा तत्सम्बद्धः निर्णयः गम्भीरतया चर्चायां स्थाप्यते। उत्तराखण्ड राज्ये राहुकालस्य निर्धारणे प्रचलिताः क्षेत्रीयाः परम्पराः व्यवहारिकाः पक्षाश्च विद्वद्भिः सूक्ष्मतया विश्लेषिताः भविष्यन्ति। गोष्ठ्यां होलाष्टककाले क्षेत्रीयदृष्ट्या विहितानां निषिद्धानां च शुभकर्मणां विषये विचाराः प्रस्तूयन्ते। रक्षाबन्धनसमये होलिकादहनकाले च भद्राकालस्य शास्त्रीयव्याख्या तस्य व्यावहारिकनिष्कर्षाश्च गहनतया मन्थनं प्राप्स्यन्ति। शरदृत्यमहालयपक्षे मघानक्षत्रे त्रयोदशीतिथौ च तर्पणवर्जनसम्बद्धेषु शास्त्रीयमार्गभेदेषु विचारः कृत्वा स्पष्टा दिशा निर्दिष्टुं प्रयासः क्रियते। दीपावलीपूर्वे लक्ष्मीपूजनस्य योग्यकालसम्बद्धानां विवादितायां विषयाणां समाधानं अन्विष्यते, पंचदिवसीयदीपावलीमहोत्सवे प्रत्येकदिवसे विहितानां सविशेषकर्मणां क्रमबद्धं शास्त्रसम्मतं निर्धारणं प्रस्तुतं भविष्यति। इदं सम्मेलनं शङ्कराचार्यपरम्परायाः मार्गदर्शनं प्राप्स्यति। अस्मिन् अवसरे शङ्कराचार्य ज्योतिषपीठस्य धर्माधिकारी प्रख्यातः ज्योतिषाचार्यः उत्तराखण्ड विद्वत् सभायाः संरक्षकः डॉ. आचार्य रमेशचन्द्र पाण्डेयः विशेषं मार्गदर्शनं दास्यति। सः शङ्कराचार्यपरम्परया अनुप्राणितः विद्वान् अस्ति, यस्य जीवनं वेदज्योतिषधर्मशास्त्राणां गहनाध्ययनाय समाजोपयोगिकर्मसु च समर्पितम् अस्ति। तस्य गरिमामयी उपस्थिति सम्मेलनस्य विशेषदिशां प्रामाणिकतां च प्रदास्यति। अस्मिन् सम्मेलने प्रदेशात् देशस्य विभिन्नभागेभ्यः प्रतिष्ठिताः ज्योतिषाचार्याः पञ्चाङ्गकर्तारः संस्कृतविद्वंसः धर्मप्रेमिणश्च सहभागं करिष्यन्ति। अध्यक्ष आचार्य श्री हर्षपति गोदियालस्य नेतृत्वे आयोजितायां अस्यां विद्वत्संगोष्ठ्यां धर्माधिकारी आचार्य राधाकृष्ण थपलियालः ज्योतिषाचार्यः डॉ. रमेश पाण्डेयः आचार्यः राजेश बेंजवालः तन्त्रकुलसंस्थापकः डॉ. चण्डीप्रसाद घिल्डियालः संस्कृतशिक्षायाः सहायकनिदेशकः देहरादूनस्थितः आचार्यः द्वारिका कपरवाणः आचार्यः नितीश बोडाई आचार्यः रामलखन गैरोला डॉ. रामभूषण विजलवाणश्च सहिताः अनेके विशिष्टाः विद्वंसः उपस्थिताः भविष्यन्ति। महीधर पञ्चाङ्गस्य वाणीभूषण पञ्चाङ्गस्य सिद्धिदात्री पञ्चाङ्गस्य कीर्ति पञ्चाङ्गस्य च प्रतिनिधयः अपि सम्मेलने सहभागं करिष्यन्ति। अस्यां गोष्ठ्यां विद्वद्भिः सामूहिकैः शास्त्रसम्मतैः विचारैः व्रतपर्वणां त्यौहारानां च सर्वेषां प्रमुखविषयाणां विषये एकमतनिर्णयः प्रस्तूयते, येन भविष्ये तिथिसम्बद्धः कश्चन भ्रमः न भविष्यति तथा समाजाय प्रामाणिकं स्पष्टं मार्गदर्शनं लभ्यते। अस्य कार्यक्रमस्य संयोजकः आचार्यः सत्यप्रसाद सेमवालः उपाध्यक्षः अस्ति। आयोजनस्य सफलतायै अजय डबरालः महासचिवः आदित्य राम थपलियालः कोषाध्यक्षः, प्रवक्ता विपिनडोभालः, संघठनसचिवः राजेश अमोली इत्येभिः सहिताः उत्तराखण्ड विद्वत् सभायाः सर्वे पदाधिकारी सदस्याश्च सक्रियां भूमिकां निर्वहन्ति।

ऐदम्प्राथम्येन भारतस्य नवदेहलीस्थेन केन्द्रीय- संस्कृत- विश्वविद्यालयस्य मुक्तस्वाध्यायपीठेन अन्ताराष्ट्रियस्तरेऽपि इण्डोनेशियादेशस्य बालीद्वीपे द्वीपान्तरसंस्कृतप्रतिष्ठाने संस्कृताध्ययनकार्यक्रमः समारम्भः

हिमसंस्कृतवार्ता:- आचार्यः विशालप्रसादभट्टः, बाली इण्डोनेशिया। गुरुवासरे, केन्द्रीय- संस्कृत- विश्वविद्यालयः, नवदेहली, भारतम् अपि च द्वीपान्तरसंस्कृतप्रतिष्ठानम्, बाली इण्डोनेशिया इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वावधानेन समारम्भस्य संस्कृताध्ययन- कार्यक्रमस्याङ्गतया संस्कृतभाषाप्रमाण- पत्रीयपाठ्यक्रमस्य श्रीमार्कण्डेयगुरुकुले शुभारम्भोऽभवत्। तत्रावसरेऽस्मिन् सर्वादौ निवायन् वायुनी विद्यास्तुतिः इत्यनया गुरुकुलछात्रया कार्यक्रमस्य निर्विघ्नतापूर्वकपरिसमाप्तये यशस्वितायै च वैदिकमङ्गलाचरणपुरस्सरं भगवतः श्रीगणपतेः वाचिकं समाराधनं विहितम्। तदनन्तरं द्वीपान्तरसंस्कृतप्रतिष्ठानस्य न्याससंरक्षकेण श्रीमता सुमेशसोमन् वर्येण प्रास्ताविकभाषणं कुर्वन् केन्द्रीयसंस्कृत- विश्वविद्यालयस्य संस्कृतशिक्षकस्य आचार्यविशालप्रसाद- भट्टस्य परिचयपुरस्सरं वाचिकं स्वागतं व्याहृतम्। तदनु तेनोक्तं यत् केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य यशस्विनां माननीयकुलपतिवर्याणां आचार्यश्रीनिवासवरखेडिमहोदयानां कुशलनेतृत्वे मुक्तस्वाध्यायपीठस्य च समादरणीयनिदेशकमहोदयानाम् आचार्यरत्नमोहनझा-

महोदयानां सफलमार्गदर्शनेन द्वीपान्तरसंस्कृतप्रतिष्ठानस्य न्याससंरक्षकस्य श्रीसोमेशसोमन्वर्यस्य प्रयासेन च उभयोः संस्थयोर्मध्ये ऐदम्प्राथम्येन अन्ताराष्ट्रियस्तरेऽपि संस्कृताध्ययनकार्यक्रमस्य सञ्चालनाय परस्परं सहमतिपत्रं (MOU) हस्ताक्षरितं वर्तते। वयं आशास्महे यदयं शुभारम्भः इण्डोनेशियादेशस्य बालीद्वीपस्य संस्कृत्याः संरक्षणसंवर्धनाय बालीद्वीपस्थसंस्कृतप्रेमिणां हृदयेषु संस्कृतभाषायाः पुनरुज्जीवनाय संस्कृतस्य प्रचारप्रसाराय च महतीं भूमिकां निर्वक्ष्यति। तदनु कार्यक्रमस्यास्य संयोजिका नि पुतु इन्द्रियाणीमहोदया कार्यक्रमस्य प्रशंसां कृत्वा छात्रान् संस्कृताध्ययनाय सम्प्रेरयत्। तदनन्तरं संस्कृतशिक्षकेण आचार्यविशालप्रसादभट्टेन संस्कृतभाषा- प्रमाणपत्रीय- पाठ्यक्रमस्य परिचयपुरस्सरं प्रथमदीक्षापुस्तकानि च प्रदर्श्य संस्कृताध्ययनस्य च वैशिष्ट्यं प्रतिपाद्य प्रत्यक्षविधिना रोचकपद्धत्या च संस्कृतभाषाशिक्षणं कृतम्। छात्राः सश्रद्धं सोत्साहं च कक्षायां भागं गृहीतवन्तः। अनन्तरं शान्तिमन्त्रेण कक्षायाः सम्पूर्तिः अभवत्। अवसरेऽस्मिन् गुरुकुलशिक्षिका श्रीः, कार्यालयस्य कार्यकर्त्री सुधर्मिणीमहोदया इत्यादयः उपस्थिताः आसन्।

हिमसंस्कृतवार्ता: , ईदरधीरजः, हैदराबादः

संस्कृतवार्तासंवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अयं वार्ता-प्रारम्भः शुभः जातः। अद्य अर्बुद-रोगाणां विषये मया पठितम्। अर्बुद-कोशानां दर्शनाय एका नूतना पद्धतिः अन्वेषिता। अनया पद्धत्या वैज्ञानिकाः अर्बुद-कोशान् प्रकाशयुक्तान् कृतवन्तः सन्ति। अनेन चिकित्सा-क्षेत्रे महान् लाभः भविष्यति।

नन्दिनी- सत्यं वदसि। अर्बुद-कोशानां स्पष्टं दर्शनं चिकित्सायै अति-आवश्यकम्। इदानीं महासागराणां विषये अन्या वार्ता मया दृष्टा। समुद्रेः चक्रवातानां शक्तिः अतीव वर्धिता। वैज्ञानिकाः एतस्य परिवर्तनस्य कारणं ज्ञातवन्तः सन्ति। सागरे वर्धिता उष्णता विनाशक-वायून् अतीव तीव्रान् कृतवती अस्ति। अनेन इदानीं षष्ठ-श्रेण्याः भयङ्कराः चक्रवाताः भविष्यन्ति।

काव्या- सत्यं वदसि, तादृशाः चक्रवाताः भीतिं जनयन्ति। परन्तु इदानीं पुरातन-कालं पश्य। ईथियोपिया-देशे षष्ठश-लक्ष-वर्ष-पुरातनम् एकं मानव-मुखम् अन्विष्टम्। वैज्ञानिकाः तस्य मानवस्य स्वरूपं पुनः कल्पितवन्तः सन्ति। तेन मानव-विकासस्य विषये नूतना दृष्टिः दत्ता। अस्माकं पूर्वजानां रूपम् अतीव जटिलं वर्तते इति शोधकैः चिन्तितम्।

नन्दिनी- सत्यमुक्तम्। पूर्वजानां स्वरूपं ज्ञात्वा अहं विस्मिता जाता। परन्तु पृथिव्याः उत्तर-भागे इदानीं किञ्चित् कष्टकरं वृत्तं वर्तते। अलास्का-प्रदेशे तादृशः अग्नि-दाहः दृष्टः, यादृशः विगत-त्रि-सहस्र-वर्षेषु कदापि न जातः। वैज्ञानिकाः एतस्य दावानलस्य विषयान् अन्विष्टवन्तः सन्ति। तैः एषः दाहः पर्यावरणाय अतीव भीषणः इति वर्णितम्।

काव्या- पर्यावरणस्य विनाशः अस्माभिः अनुभूतः। खलु एतद् दुःखदम्। इदानीं गगन-मण्डलस्य वार्ता शृणु। आकाशे यः ग्रहः इति जनैः चिन्तितः, सः वस्तुतः कश्चन विशाल-सङ्घट्टः आसीत्। द्वयोः खगोलीय-पिण्डयोः परस्परं ताडनं जातम्। वैज्ञानिकाः नूतनैः यन्त्रैः एतत् दृश्यं दृष्टवन्तः सन्ति। तैः एषः कश्चन महान् विश्व-सङ्घट्टः इति वर्णितम्।

नन्दिनी- सत्यमुक्तम्। तादृशः सङ्घट्टः अतीव भयानकः। अद्य बहूनि नूतनानि आश्चर्यानि अस्माभिः ज्ञातानि। इदानीं कार्यक्रमस्य समयः समाप्तः जातः। धन्यवादः काव्ये। नमो नमः।

काव्या- धन्यवादः। नमो नमः।

संस्कृत भाषायाः प्रवासः पुरातनकालतः सुदूरं नेष्यामः इत्यर्थं दैनिकहिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य कार्यम्- सुधा साठ्ये मुंबई

sudha_sathaye@yahoo.com

संस्कृत भाषायाः प्रवासः पुरातनकालतः सुदूरं नेष्यामः इत्यर्थं दैनिक- हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य कार्यम् उल्लेखनीयम् केवलं परम्परायां न सीमितः भवितुम् अर्हति, अपि तु आधुनिकतया सह संवादं कुर्वन् आवश्यकः भवति। अस्य दृष्ट्या हिमसंस्कृतवार्ताः इति वार्तापत्रम् एकम् आदर्शम् उदाहरणमस्ति। संस्कृतभाषायाः समृद्धां परम्पराम् आधुनिकेन आशयेन, प्रकटीकृत्य दृष्टिकोणैश्च सह संयोजयन् एतत् वार्तापत्रम् अल्पकाले एव पाठकानां हृदयेषु स्वस्थानं निर्मातुं सफलं जातम्।

विषयवैविध्यं च समावेशकता दृश्यते-

हिमसंस्कृतवार्ता केवलम् एकस्मिन् विषये एव न सीमितम्, अपि तु राष्ट्रियाः अन्ताराष्ट्रियाश्च घटनाः, प्रादेशिकाः वार्ताः, साहित्यम्, इतिहासः, पुराणानि, आधुनिकाः विषयाः, आरोप्य

स्वास्थ्यं च, तन्त्रज्ञानम् (टेक्निक), सुभाषितानि, संस्कृतसंवादाः, काव्यं, हास्यविनोदश्च एतेषां सर्वेषां विषयाणां समावेशेन समृद्धं सर्वसमावेशकं वार्तापत्रम् अस्ति। अस्मात् व्यापकात् विषयवैविध्यता संस्कृतभाषा केवलं शास्त्रीयया वा धार्मिकया मर्यादया न बद्धा, अपि तु आधुनिकजीवनस्य प्रत्येकस्य अङ्गस्य सह सम्बद्धा सजीवा भाषा इव प्रकाशते। विषयवैविध्यं च समावेशकता हिमसंस्कृतवार्ता केवलं एकस्मिन् विषये न सीमितं, अपि तु राष्ट्रीयः अन्तरराष्ट्रीयश्च घटनाः, प्रादेशिकाः वार्ताः, साहित्यं, इतिहासः, पुराणानि, आधुनिकाः विषयाः, आरोप्य स्वास्थ्यं च, तन्त्रज्ञानम् (टेक्निक), सुभाषितानि, संस्कृतसंवादाः, काव्यं, हास्यविनोदश्च एतेषां सर्वेषां विषयाणां समावेशेन समृद्धं सर्वसमावेशकं वार्तापत्रम् अस्ति। अस्मात् व्यापकात् विषयवैविध्यता संस्कृतभाषा केवलं शास्त्रीयया वा धार्मिकया मर्यादया न बद्धा, अपि तु आधुनिकजीवनस्य प्रत्येकस्य अङ्गस्य सह सम्बद्धा सजीवा भाषा इव प्रकाशते। अस्य वार्तापत्रस्य सफलतायाः पृष्ठभूमौ सम्पादकमण्डल्याः अतिशयेन सहायकः, संवेदनशीलः, अध्ययनसम्पन्नश्च भावः प्रमुखः अस्ति। लेखनस्य सूक्ष्मं निरीक्षणं, परिक्षणं, तथा आवश्यकस्थले दत्तं यथोचितं मार्गदर्शनं च एतेन प्रत्येकं लेखः अधिकपरिपूर्णरूपेण पाठकान् प्रति प्राप्यते। आवश्यकस्थले स्वयमेव चित्रयोजनं कृत्वा आशयस्य अधिकं प्रभावीकरणं यत् सम्पादकीयदक्षतया क्रियते, तत् विशेषतया उल्लेखनीयम्।